ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ
της 25ης Μαρτίου 1999 *

I — Εισαγωγή

1. Με την παρούσα προσφυγή, που ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας και/ή μη γνωστοποιώντας στην Επιτροπή όλα τα μέτρα που είναι απαραίτητα για να συμμορφωθεί προς το άρθρο 6 της οδηγίας 91/157/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991, για τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές που περιέχουν ορισμένες επικίνδυνες ουσίες [1] (στο εξής: οδηγία), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία αυτή.

II — Το νομικό πλαίσιο

2. Το άρθρο 1 της οδηγίας ορίζει ότι:

«Η παρούσα οδηγία προβλέπει την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών όσον αφορά την αξιοποίηση και την ελεγχόμενη διάθεση των ρησιμοποιουμένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών που περιέχουν επικίνδυνες ουσίες σύμφωνα με το παράρτημα Ι.»

3. Το άρθρο 6 της οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη καταρτίζουν προγράμματα που αποβλέπουν τους εξής στόχους:

— μείωση της περιεκτικότητας των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών σε βαρέα μέταλλα,

— παροχή κινήτρων για την εμπορία στηλών και συσσωρευτών που περιέχουν μικρότερες ποσότητες επικίνδυνων ουσιών ή/και λιγότερο ρυπαντικές ουσίες,

— προοδευτική μείωση, στα οικιακά απορρίμματα, των χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών που υπάγονται στο παράρτημα Ι,

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ελληνική.

1 — ΕΕ L 78, της 26ης Μαρτίου 1991, σ. 38.

— προώθηση των ερευνών που αφορούν τη μείωση της περιεκτικότητας των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών σε επικίνδυνες ουσίες, την αντικατάσταση των ουσιών αυτών από ουσίες λιγότερο ρυπαντικές καθώς και τα συστήματα ανακύκλωσης,

— χωριστή διάθεση των χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι.

Τα προγράμματα καταρτίζονται, αρχικά, για περίοδο τεσσάρων ετών αρχόμενη από τις 18 Μαρτίου 1993. Πρέπει να γνωστοποιούνται στην Επιτροπή το αργότερο μέχρι τις 17 Σεπτεμβρίου 1992.

Τα προγράμματα επανεξετάζονται και ενημερώνονται τακτικά, τουλάχιστον ανά τετραετία, λαμβανομένων υπόψη ιδίως των τεχνικών εξελίξεων και της κατάστασης της οικονομίας και του περιβάλλοντος. Τα τροποποιημένα προγράμματα πρέπει, να γνωστοποιούνται, σε εύθετο χρόνο, στην Επιτροπή.»

ΙΙΙ — Τα πραγματικά περιστατικά

4. Στις 22 Δεκεμβρίου 1992, η Επιτροπή απέστειλε στη Γαλλική Κυβέρνηση επιστολή με την οποία της υπενθύμιζε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6 της οδηγίας και της ζητούσε να της γνωστοποιήσει αντίγραφο των σχετικών προγραμμάτων. Η Γαλλική Κυβέρνηση δεν απάντησε στην ανωτέρω επιστολή.

5. Υπό αυτές τις συνθήκες, στις 3 Ιουλίου 1995 και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΚ, η Επιτροπή απέστειλε στη Γαλλική Κυβέρνηση έγγραφο οχλήσεως [2] στο οποίο ανέφερε ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που είχε στη διάθεσή της, η Γαλλική Δημοκρατία είχε παραλείψει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που υπείχε από το άρθρο 6 της οδηγίας, και καλούσε τη Γαλλική Κυβέρνηση να παρουσιάσει, εντός δύο μηνών, τις παρατηρήσεις της σχετικά με την ενλόγω παράβαση.

6. Οι γαλλικές αρχές απάντησαν στο έγγραφο οχλήσεως με την επιστολή της 19ης Σεπτεμβρίου 1995 την οποία απηύθηναν στην Επιτροπή και στην οποία ανέφεραν ότι επρόκειτο να εκδοθεί διάταγμα που θα μετέφερε την οδηγία στο γαλλικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, οι γαλλικές αρχές ανέφεραν ότι η διαδικασία εκδόσεως του διατάγματος βρισκόταν στο στάδιο της επεξεργασίας από το Συμβούλιο της Επικρατείας.

7. Εξάλλου, με την επιστολή τους της 9ης Απριλίου 1996, οι γαλλικές αρχές γνωστοποίησαν στην Επιτροπή σχέδιο διατάγματος και ανέφεραν ότι καταρτίσθηκαν προγράμματα σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας, τα οποία θα υπογράφονταν μέσα σε διάστημα ενός ή δύο μηνών.

2 — Επιστολή SG(95) D/8446, της 3ης Ιουλίου 1995.

8. Ελλείψει άλλων πληροφοριών εκ μέρους της Γαλλικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή απηύθυνε στις 5 Μαΐου 1997 αιτιολογημένη γνώμη [3] με την οποία καταλόγισε στο κράτος αυτό ότι μη γνωστοποιώντας τα προγράμματα στα οποία στοχεύει το άρθρο 6 της οδηγίας είχε παραβεί τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το άρθρο αυτό. Παράλληλα, η Επιτροπή κάλεσε τη Γαλλική Δημοκρατία να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη γνώμη μέσα σε προθεσμία δύο μηνών από την κοινοποίησή της.

9. Με επιστολή της 12ης Ιουνίου 1997 η Γαλλική Δημοκρατία πληροφόρησε την Επιτροπή ότι το σχέδιο διατάγματος για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους αυτού είχε τεθεί στη διάθεση του Πρωθυπουργού και ότι το σχέδιο αυτό προέβλεπε ότι ο απαραίτητος μηχανισμός θα ετίθετο σε λειτουργία πριν από την 1η Ιανουαρίου 1998.

10. Όπως ανέφερε η Γαλλική Κυβέρνηση στο υπόμνημα αντικρούσεως και αποδέχθηκε η Επιτροπή στο υπόμνημα απαντήσεως, η Γαλλική Δημοκρατία έλαβε, τελικά, μέτρα μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό της δίκαιο. Συγκεκριμένα, εκδόθηκε το διάταγμα αρ. 97 1328 της 30ής Δεκεμβρίου 1997, το οποίο κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, όπως ανέφερε η ίδια, στις 20 Ιανουαρίου 1998.

11. Εκτιμώντας ότι αυτή καθεαυτή η μεταφορά της οδηγίας δεν αφορά στην παρούσα διαδικασία, ότι η Γαλλική Κυβέρνηση δεν είχε λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας, και ότι, σε κάθε περίπτωση, δεν είχε ενημερώσει για κανένα μέτρο που έχει ληφθεί προκειμένου να εφαρμοσθεί το άρθρο 6 της οδηγίας, η Επιτροπή κατέθεσε στις 14 Μαΐου 1998 ενώπιον του Δικαστηρίου την παρούσα προσφυγή.

IV — Οι θέσεις των διαδίκων

12. Η Επιτροπή θεμελιώνει την προσφυγή της στο άρθρο 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ και στο άρθρο 5, πρώτο εδάφιο της ίδιας Συνθήκης, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη στα οποία απευθύνεται μια οδηγία δεσμεύονται να επιτύχουν τα επιδιωκόμενα με αυτήν αποτελέσματα μέσα στην τιθέμενη προθεσμία. Η Επιτροπή υπενθυμίζει, επίσης, την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία ένα κράτος μέλος δεν θα μπορούσε να επικαλεσθεί διατάξεις, πρακτική ή καταστάσεις της εσωτερικής έννομης τάξης του για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και των προθεσμιών που τάσσονται από τις κοινοτικές οδηγίες. Τέλος, η Επιτροπή, θεμελιώνοντας την προσφυγή της, επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ένα κράτος μέλος δεν θα μπορούσε να επικαλεσθεί το γεγονός ότι δεν έχουν ληφθεί ακόμη τα νομοθετικά, κανονιστικά και διοικητικά μέτρα που είναι απαραίτητα για τη μεταφορά σε γενικό επίπεδο μιας οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, προκειμένου να δικαιολογήσει άλλη παράλειψη που αναφέρεται σε μία ειδική υποχρέωση που απορρέει από την οδηγία αυτή.

13. Η Επιτροπή αναφέρει ότι δεν αμφισβητήθηκε, ούτε και θα μπορούσε να

3 — Επιστολή C(97) 640 final, της 5ης Μαΐου 1997.

αμφισβητηθεί, ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν έλαβε όλα τα μέτρα που είναι απαραίτητα προκειμένου να καταρτισθούν τα προγράμματα που προβλέπονται από το άρθρο 6 της οδηγίας και/ή ότι δεν τα ανακοίνωσε στην Επιτροπή μέσα στις ορισθείσες προθεσμίες.

14. Επιπλέον, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας η Γαλλική Δημοκρατία δεν της εγνώρισε κανένα μέτρο που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως πρόγραμμα κατά την έννοια του άρθρου 6 της οδηγίας, αλλά περιορίσθηκε μόνο στην αναφορά μέτρων που βρίσκονταν στο στάδιο της προετοιμασίας. Τονίζει δε ότι ορισμένα μέτρα που αναφέρονται στο υπόμνημα αντικρούσεως της καθής δεν της είχαν ποτέ γνωστοποιηθεί μέχρι τότε.

15. Η Επιτροπή επισημαίνει μάλιστα ότι, εκτός από το γεγονός ότι οι πληροφορίες που δόθηκαν από την καθής σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας έχουν χαρακτήρα περιληπτικό και γενικό, είναι προφανές ότι οι δραστηριότητες και οι κανονιστικές ρυθμίσεις που περιγράφονται από τη Γαλλική Δημοκρατία δεν ικανοποιούν σε κανένα βαθμό την υποχρέωση καταρτίσεως προγραμμάτων κατά την έννοια του άρθρου 6 της οδηγίας, όπως αυτή η υποχρέωση έχει προσδιορισθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι για να διαπιστωθεί αυτό το συμπέρασμα δεν είναι απαραίτητο και προσήκον να εξετασθούν λεπτομερώς τα ανωτέρω μέτρα, διότι προκύπτει εμφανώς από την περιγραφή τους ότι συνιστούν μέτρα διάσπαρτα, ατελή, με χαρακτήρα «μερικό» και «αποσπασματικό» [4]. Κατά την Επιτροπή, τα μέτρα αυτά, αφενός, μεταβάλλονται από περιοχή σε

4 — Επικουρικώς, πάντως, η Επιτροπή προβαίνει σε αναλυτική κριτική των μέτρων που η Γαλλική Κυβέρνηση, θεωρώντας ότι εξυπηρετούν τους στόχους του άρθρου 6 της οδηγίας, επικαλείται στο υπόμνημα ανακρούσεως.
Σχετικά με τα μέτρα που αφορούν στον πρώτο από τους στόχους του άρθρου 6 της οδηγίας, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, πρώτον, δεν δύναται να επαληθεύσει την ύπαρξη «προγράμματος» καταρτισθέντος από τους Γάλλους κατασκευαστές διότι δεν της γνωστοποιήθηκε κανένα μέτρο τέτοιας φύσεως που να λήφθηκε ή να συντονίστηκε από το κράτος μέλος· δεύτερον, ο πρώτος στόχος του άρθρου 6 της οδηγίας δεν αφορά μόνο στις «ηλεκτρικές στήλες συνήθους χρήσεως», αλλά σε όλες τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές· τρίτον, ένα απλό αίτημα των κατασκευαστών να απαγορευθεί η διάθεση στο εμπόριο ορισμένων ηλεκτρικών στηλών δεν συνιστά πρόγραμμα κατά την έννοια που προαναφέρθηκε· τέταρτον, το αναφερόμενο σχέδιο παρατάσεως της ζωής των μπαταριών μολύβδου — του οποίου οι όροι και το χρονοδιάγραμμα είναι άγνωστα — φαίνεται να έχει ως στόχο τη μείωση της ροής των χρησιμοποιημένων μπαταριών, δηλαδή στόχο που δεν αντιστοιχεί στη μείωση της περιεκτικότητάς τους σε βαρέα μέταλλα.
Ως προς τα μέτρα που αναφέρεται ότι υλοποιούν το δεύτερο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας, η Επιτροπή τονίζει ότι δεν είναι σε θέση να επαληθεύσει την ύπαρξη «εκστρατείας» και ότι η καθής η προσφυγή δεν αναφέρει κανένα μέτρο που να έλαβε η ίδια, ενώ παράλληλα αναφέρει ότι η επισήμανση της περιεκτικότητας σε βαρέα μέταλλα αποτελεί χωριστή υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, και ότι ο στόχος του άρθρου 6 της οδηγίας δεν αφορά μόνο στις ηλεκτρικές στήλες, αλλά και στους συσσωρευτές.
Σχετικά με τα μέτρα που σχετίζονται με την τρίτη επιδίωξη του άρθρου 6 της οδηγίας, η προσφεύγουσα επαναλαμβάνει την κριτική σχετικά με την έλλειψη πρωτοβουλίας και συντονισμού από την ίδια τη Γαλλική Κυβέρνηση για πολλά από τα ληφθέντα μέτρα, παρατηρεί ότι και τα μέτρα αυτά στερούνται ποσοτικού σχεδιασμού και χρονοδιαγράμματος που απαιτεί η έννοια του προγράμματος, και τονίζει, σχετικά με τη δράση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως, ότι η οργάνωση της χωριστής συλλογής αποτελεί ειδική υποχρέωση που πηγάζει από το άρθρο 7 της οδηγίας. Η Επιτροπή επισημαίνει, επίσης, ότι τα μεμονωμένα αποτελέσματα κάποιων χώρων αποθέσεως των απορριμμάτων σε ό,τι αφορά στη συλλογή ηλεκτρικών στηλών — για τους συσσωρευτές δεν αναφέρονται αριθμητικά στοιχεία — δεν συνιστούν σε καμία περίπτωση «προγράμματα» κατά την έννοια του άρθρου 6 της οδηγίας.
Σχετικά με την προώθηση των ερευνών, η Επιτροπή παρατηρεί ότι οι ομάδες προβληματισμού, στις οποίες αναφέρεται η Γαλλική Κυβέρνηση, ασχολούνται μόνο έμμεσα και μερικώς με τους στόχους της οδηγίας, δεν αφορούν στις ηλεκτρικές στήλες, ούτε στα συστήματα ανακυκλώσεως, και δεν εντάσσονται κατά τρόπο σαφή σε πρόγραμμα συντονισμένο από το κράτος μέλος. Τέλος, η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν αναφέρονται συγκεκριμένα αποτελέσματα των εργασιών των δύο ομάδων προβληματισμού, ενώ η δεύτερη ομάδα άρχισε να εργάζεται το 1996, δηλαδή τέσσερα έτη μετά από την εκπνοή της προθεσμίας που θέτει η οδηγία για την κατάρτιση του πρώτου προγράμματος.
Σε ό,τι αφορά στον πέμπτο από τους στόχους του άρθρου 6 της οδηγίας, η Επιτροπή εκτιμά ότι τα πραγματικά γεγονότα που αναφέρει η Γαλλική Κυβέρνηση αφορούν, αφενός, ποσότητες συλλογής και επεξεργασίας ορισμένων συσσωρευτών και, αφετέρου, τρία μέτρα οικονομικής ενισχύσεως, στοιχεία που δεν επιτρέπουν να συναχθεί ότι πρόκειται για προγράμματα. Επιπλέον, οι πληροφορίες αφορούν σε μεμονωμένες περιπτώσεις μέτρων και τίποτα δεν εγγυάται ότι καλύπτουν το σύνολο των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών.

περιοχή της γαλλικής επικράτειας, διότι δεν αποτελούν αποτέλεσμα συντονισμένης δράσεως του κράτους μέλους, αλλά προέρχονται από πρωτοβουλίες ιδιωτών και οργάνων της τοπικής αυτοδιοικήσεως, και, αφετέρου, στερούνται αριθμητικών ενδείξεων και χρονοδιαγράμματος εφαρμογής, στοιχεία που το Δικαστήριο έχει κρίνει ως απαραίτητα προκειμένου να χαρακτηρίσει ορισμένα μέτρα ως προγράμματα.

16. Σχετικά με τα μέτρα που βρίσκονται στο στάδιο υλοποιήσεως και τις συμφωνίες που πρόκειται να συναφθούν για την οργάνωση δικτύων εξαλείψεως, η Επιτροπή τονίζει ότι είναι φανερό πως τα μέτρα αυτά δεν έχουν ληφθεί ακόμη, ενώ επισημαίνει ότι τα σχέδια μέτρων που πρόκειται να ληφθούν δεν έχουν καμία σημασία για τη διαπίστωση μιας παραβάσεως που αναφέρεται στο παρελθόν.

17. Η Επιτροπή παρατηρεί ακόμη ότι η αναφορά που κάνει η Γαλλική Κυβέρνηση στη γενική φύση των οδηγιών δεν έχει σημασία στην παρούσα υπόθεση. Η οδηγία δεν περιορίζεται στο να ορίσει τους πέντε στόχους που αναφέρονται στο άρθρο 6, αλλά υποχρεώνει σαφώς τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν πολυετή διαδοχικά προγράμματα προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους αυτούς. Αυτή δε η ειδική υποχρέωση δεν μπορεί να ταυτισθεί με τη γενική υποχρέωση πραγματοποίησης των στόχων της οδηγίας.

18. Τέλος, η προσφεύγουσα τονίζει ότι, σε κάθε περίπτωση, η Γαλλική Δημοκρατία δεν της γνωστοποίησε το περιεχόμενο κανενός προγράμματος που να καλύπτει τους στόχους του άρθρου 6 της οδηγίας, ούτε εντός της προθεσμίας που ορίζει το άρθρο αυτό (δηλαδή πριν την 17η Σεπτεμβρίου 1992), ούτε εντός της προθεσμίας που τέθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, ούτε και μέχρι την κατάθεση του υπομνήματος απαντήσεως. Η προσφεύγουσα επισημαίνει, μάλιστα, ότι η παράλειψη αυτή είναι ουσιαστική και δεν έχει αποκλειστικά τυπικό χαρακτήρα.

19. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο, αφενός, να διαπιστώσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας και/ή μη γνωστοποιώντας όλα τα απαραίτητα μέτρα δεν συμμορφώθηκε προς το άρθρο 6 της οδηγίας και, αφετέρου, να καταδικάσει το κράτος αυτό στα δικαστικά έξοδα.

20. Η Γαλλική Δημοκρατία παρατηρεί ότι οι πέντε στόχοι του άρθρου 6 της οδηγίας έχουν επιτευχθεί ή βρίσκονται στην οδό της επιτεύξεως από τα διάφορα μέτρα που έλαβαν οι γαλλικές αρχές. Η καθής η προσφυγή ισχυρίζεται, καταρχάς, ότι η οδηγία έχει μεταφερθεί στο γαλλικό δίκαιο με το διάταγμα αρ. 97 1328 της 30ής Δεκεμβρίου 1997, η υιοθέτηση του οποίου επέτρεψε στην Επιτροπή να θέσει τέλος στην προδικαστική διαδικασία που είχε κινήσει, σύμφωνα με το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΚ, για μη συμμόρφωση της Γαλλικής Δημοκρατίας στην απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Μαΐου 1997, Επιτροπή κατά Γαλλίας [5]. Στη συνέ-

5 — Απόφαση επί των υποθέσεων C-282/96 και C-283/96 (Συλλογή 1997, σ. I-2929), στην οποία το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, έκρινε ότι η Γαλλική Δημοκρατία, παραλείποντας να θεσπίσει εμπροθέσμως τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές, και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς την οδηγία 91/157, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 11 της οδηγίας, το οποίο αναφέρει ότι: «1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία πριν από τις 18 Σεπτεμβρίου 1992. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή. 2. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων εσωτερικού δικαίου που θεσπίζουν στον τομέα εφαρμογής της παρούσας οδηγίας. Η Επιτροπή ενημερώνει σχετικά τα άλλα κράτη μέλη».

χεια, ενώ αναγνωρίζει ότι τα διάφορα μέτρα που έλαβε προκειμένου να επιτύχει τους στόχους του άρθρου 6 της οδηγίας, δεν έχουν τη μορφή προγράμματος, αντιτάσσει ότι, εφόσον οι ενλόγω στόχοι καλύπτονται από τα μέτρα αυτά, η παράλειψη συμμόρφωσης προς το άρθρο 6 της οδηγίας είναι καθαρά τυπικού χαρακτήρα. Επισημαίνει, μάλιστα, ότι από τη στιγμή που διασφαλίζεται η υλοποίηση του σκοπού μιας οδηγίας, τα κράτη μέλη διαθέτουν διακριτική ευχέρεια σε ό,τι αφορά τη μεταφορά των διατάξεών της. Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση αυτό που έχει σημασία είναι ότι οι δημόσιες αρχές, όπως και οι επαγγελματικοί φορείς, έλαβαν πολυάριθμα μέτρα, που αφορούν τόσο τους επαγγελματίες όσο και τους ιδιώτες, ώστε να επιτύχουν τους πέντε στόχους που αναφέρονται στο άρθρο 6 της οδηγίας. Εξάλλου, όπως αναφέρει η καθής η προσφυγή, και άλλα σημαντικά μέτρα βρίσκονται στο στάδιο της εκπονήσεως.

21. Έτσι, σε ό,τι αφορά στον πρώτο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας, δηλαδή στη μείωση της περιεκτικότητας των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών σε βαρέα μέταλλα, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα μέτρα που λήφθηκαν είχαν ως αντικείμενο τη μείωση των ρυπαντικών ουσιών και τη μεταβολή της σύνθεσης των προϊόντων. Συγκεκριμένα, η καθού αναφέρει ότι:

— πρώτον, οι Γάλλοι κατασκευαστές κατήρτισαν πρόγραμμα μείωσης της περιεκτικότητας σε υδράργυρο που είχε ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση του υδραργύρου, από το 1993, στις κυλινδρικές και πρισματικές ηλεκτρικές στήλες συνήθους χρήσεως. Με τον τρόπο αυτό, η χρήση υδραργύρου περιορίζεται πλέον σε ορισμένες στήλες ειδικής χρήσεως, των οποίων η διάθεση στο εμπόριο έχει μάλιστα αισθητά μειωθεί διότι προοδευτικά αντικαταστάθηκαν από υποκατάστατα προϊόντα·

— δεύτερον, οι παραγωγοί ζήτησαν την απαγόρευση της διαθέσεως στην αγορά, από την 1η Ιανουαρίου 1999, ηλεκτρικών στηλών σε οξείδιο του υδραργύρου και σε αλατούχες και αλκαλικές ηλεκτρικές στήλες που περιέχουν πρόσθετο υδράργυρο·

— τρίτον, υφίσταται σχέδιο παρατάσεως της ζωής των μπαταριών μολύβδου και μείωσης της περιεκτικότητάς τους στην ουσία αυτή, χάρη στην πρόσθεση ενός μη ρυπαντικού στοιχείου [σχέδιο «Metaleurop» υποστηριζόμενο από την Agence de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Energie (Γραφείο Περιβάλλοντος και Ελέγχου της Ενέργειας, στο εξής: ADEME)]. Στόχος του σχεδίου αυτού είναι η μείωση κατά 15 έως 20 % της ροής των χρησιμοποιημένων μπαταριών.

22. Σχετικά με το δεύτερο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας, η Γαλλική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι οι παραγωγοί ηλεκτρικών στηλών ξεκίνησαν εκστρατεία για την αναγραφή των ποσοστών υδραργύρου και καδμίου πάνω στις ηλεκτρικές στήλες.

23. Σε ό,τι αφορά στον τρίτο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας, η καθής υποστηρίζει ότι έχουν ληφθεί μέτρα από τους βιομηχάνους, τους παραγωγούς, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως και τις εμπορικές επιχειρήσεις σχετικά με τη συλλογή ηλεκτρι-

κών στηλών και συσσωρευτών. Συγκεκριμένα, η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρεται στην επιστροφή των μπαταριών μολύβδου στους αντιπροσώπους αυτοκινήτων που συμμετέχουν στα «Δίκτυα Πράσινο Αυτοκίνητο» (η ADEME συμμετέχει και ενισχύει τη δραστηριότητα αυτή), στη διάθεση από την Métaleurop στεγανών κάδων για τη συλλογή μπαταριών μολύβδου στους χώρους σταθμεύσεως αυτοκινήτων, στην εγκαθίδρυση συστημάτων επιστροφής (ένωση ECOVOLT) των συσσωρευτών νικελίου-καδμίου, των υδρομεταλλικών συσσωρευτών νικελίου και των συσσωρευτών λιθίου, στην εκπόνηση μελέτης από την εταιρία France Logistique Systèmes (FLS) για τη συλλογή των συστημάτων φωτισμού ασφαλείας, στη συλλογή από το 1994 των συσκευών φωτογραφικών μηχανών από τη γαλλική ομοσπονδία βιομηχανιών εικόνας (ήδη συλλέγεται το 90 έως 95 % των συσκευών και το βάρος των ηλεκτρικών στηλών που συγκεντρώνεται πέρασε από 19 τόνους το 1994 σε 91 τόνους το 1997), στη χωριστή συλλογή και την αποδοχή ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών στους χώρους συλλογής αποβλήτων, στην επιστροφή ορισμένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών στις εμπορικές επιχειρήσεις και, ιδίως, στις μεγάλες μονάδες διαθέσεως, όπως επίσης και στη συμβολή μικρότερων εταιριών στη συλλογή των ηλεκτρικών στηλών-κομβίων.

24. Σχετικά με τον τέταρτο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας, η Γαλλική Κυβέρνηση κάνει λόγο για την συγκρότηση, το 1992, μιας ομάδας προβληματισμού σε σχέση με τη χρήση του καδμίου, που αφορούσε μεταξύ άλλων και στους συσσωρευτές νικελίου-καδμίου, καθώς επίσης και για τη συγκρότηση, το 1996, μιας ομάδας προβληματισμού σε σχέση με τη χρήση μολύβδου που αφορούσε εκτός των άλλων και στους συσσωρευτές μολύβδου.

25. Ως προς τον πέμπτο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας, η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρει ότι, εκτός από τα μέτρα που αφορούν στον τρίτο στόχο, έχουν ληφθεί οι κατωτέρω πρωτοβουλίες:

— επί 6 εκατομμυρίων μπαταριών μολύβδου 5,4 εκατομμύρια συλλέγονται και αξιοποιούνται στις έξι εγκαταστάσεις αξιοποιήσεως που βρίσκονται στο γαλλικό έδαφος,

— περίπου 1 000 τόνοι ηλεκτρικών στηλών και φορητών συσσωρευτών νικελίου-καδμίου και υδρομεταλλικών συσσωρευτών νικελίου έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας το 1997, ήτοι ποσοστό ανακυκλώσεως περίπου 4 έως 5 %,

— οικονομική ενίσχυση της ADEME για την ανακύκλωση υδρομεταλλικών συσσωρευτών νικελίου, την περισυλλογή του 10 έως 15 % του μολύβδου που υπάρχει στα κατάλοιπα της διαδικασίας καταστροφής των μπαταριών, την ανακύκλωση των μη μολυσμένων πολυμερών που προκύπτουν (η βιομηχανική επένδυση πρόκειται να πραγματοποιηθεί σύντομα) και την δημιουργία ενός δικτύου ανακυκλώσεως ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών λιθίου (το δίκτυο αρχίζει να λειτουργεί),

— η ADEME δημοσίευσε ένα άρθρο σχετικά με το σύνολο των γαλλικών τοποθεσιών αξιοποιήσεως των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών,

— το Υπουργείο Περιβάλλοντος εκπόνησε μελέτη σχετικά με την επίδραση των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών

που δεν υπάγονται στην οδηγία 91/157/ ΕΟΚ και έρχονται σε επαφή με τα δίκτυα επεξεργασίας των οικιακών απορριμμάτων μέσω της συλλογής των τελευταίων.

26. Σχετικά με τα μέτρα που βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας, η Γαλλική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι, στο πλαίσιο του προμνησθέντος διατάγματος αρ. 97 1328 της 30ής Δεκεμβρίου 1997 που μετέφερε την οδηγία στο γαλλικό δίκαιο, βρίσκονται στο στάδιο εκπονήσεως συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο να οργανώσουν δίκτυα εξαλείψεως, να καθορίσουν τον τρόπο λειτουργίας τους και να συμβάλουν με τον τρόπο αυτό στην υλοποίηση των επιδιώξεων του άρθρου 6 της οδηγίας.

27. Ως προς τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι δεν υφίσταται συντονισμός των ανωτέρω μέτρων από τη Γαλλική Κυβέρνηση, η τελευταία επισημαίνει το σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε η ADEME [6] στη λήψη ενός μεγάλου αριθμού από τα μέτρα αυτά· ιδίως, όπως ήδη αναφέρθηκε, μέσω της οικονομικής ενισχύσεως των διαφόρων σχεδίων στο πλαίσιο της επιτεύξεως των στόχων της οδηγίας. Η καθού η προσφυγή ισχυρίζεται ότι με τη βοήθεια της ADEME συμμετείχε στην υλοποίηση των περισσότερων από τα μέτρα που λήφθησαν προκειμένου να επιτευχθούν οι πέντε στόχοι που αναφέρονται στο άρθρο 6 της οδηγίας.

6 — Όπως αναφέρει η καθής η προσφυγή, η ADEME αποτελεί δημόσιο οργανισμό εμπορικού και βιομηχανικού χαρακτήρα, έχει τεθεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και συγκεντρώνει και συγχωνεύει στους κόλπους της το γραφείο για την ποιότητα του αέρα, το γαλλικό γραφείο για τον έλεγχο της ενέργειας και το εθνικό γραφείο για την ανάκτηση και εξάλειψη των αποβλήτων. Η ADEME έχει ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων που την καθιστούν ικανή να ενθαρρύνει την έρευνα, την πληροφόρηση, την παροχή υπηρεσιών, ενώ παράλληλα μπορεί να συνάπτει συμβάσεις με τις επιχειρήσεις.

28. Σε ό,τι αφορά στον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι οι πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα που έχουν ληφθεί, είναι γενικές και περιληπτικές, η Γαλλική Κυβέρνηση στο υπόμνημα ανταπαντήσεως αναφέρει ότι μετά από έρευνα σε βάθος συγκέντρωσε, για δύο από τους πέντε στόχους της οδηγίας, συμπληρωματικά αριθμητικά στοιχεία που καλύπτουν το σύνολο της γαλλικής επικράτειας.

29. Έτσι, σε ό,τι αφορά στη μείωση της περιεκτικότητας των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών σε βαρέα μέταλλα, η καθής η προσφυγή επισυνάπτει πίνακα με τις ενδείξεις των μεταβολών της μάζας και της περιεκτικότητας του υδραργύρου στις ηλεκτρικές στήλες, που γίνονται αντικείμενο εμπορίου στη Γαλλία από το 1990. Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, αυτός ο πίνακας καταδεικνύει την αποτελεσματικότητα των ληφθέντων μέτρων διότι η ποσότητα του υδραργύρου που περιέχεται στις ηλεκτρικές στήλες που πωλήθηκαν στη Γαλλία δεν σταμάτησε να μειώνεται από το 1990, έτσι ώστε να διαπιστώνεται σήμερα ότι το σύνολο σχεδόν των πωλουμένων στη Γαλλία ηλεκτρικών στηλών δεν περιέχει υδράργυρο.

30. Σχετικά με την παροχή κινήτρων για την έρευνα, με τη μείωση της περιεκτικότητας σε επικίνδυνες ουσίες, με την αντικατάσταση αυτών των ουσιών μέσα στις ηλεκτρικές στήλες και στους συσσωρευτές από άλλες ουσίες λιγότερο ρυπογόνες και με τα συστήματα ανακύκλωσης, η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρει ότι η ομάδα προβληματισμού που συγκροτήθηκε από το 1992 και στην οποία συμμετείχαν αντιπρόσωποι από διάφορα τμήματα υπουργείων, εξασφαλίζοντας έτσι έναν ευρύ διυπουργικό προβληματισμό, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός οργανισμού διαχειρίσεως της συλλογής και εξαλείψεως των φορητών συσσωρευτών.

31. Σχετικά με τη χωριστή διάθεση των χρησιμοποιημένων ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας, η καθής η προσφυγή υπενθυμίζει ότι η Γαλλία διαθέτει πλέον επαρκείς εγκαταστάσεις, για να επεξεργάζεται το σύνολο των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών που έπαψαν να λειτουργούν. Διακρίνοντας μεταξύ των κατηγοριών που προβλέπει η οδηγία, αναφέρει στοιχεία σύμφωνα με τα οποία:

— Μέσα σε 6 έτη διαπιστώθηκε αισθητή αύξηση (πενταπλασιασμός) των επεξεργασμένων ποσοτήτων συσσωρευτών νικελίου-καδμίου. Συναφώς, η Γαλλική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι η βελτίωση της συλλογής και της ικανότητας επεξεργασίας, χάρη σε μία πιο αποτελεσματική οργάνωση, εξηγούν τη συνεχή αύξηση της ανακυκλούμενης ποσότητας.

— Πρόκειται να θεσπισθεί νέο κανονιστικό πλαίσιο που επιβάλλει τη συλλογή και την εξάλειψη του συνόλου των ηλεκτρικών στηλών και των συσσωρευτών. Το κανονιστικό αυτό πλαίσιο υπερβαίνει τις ελάχιστες υποχρεώσεις που θεσπίσθησαν στο πρώτο διάταγμα μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο.

— Σε ό,τι αφορά στις ηλεκτρικές στήλες που περιέχουν υδράργυρο, οι ετήσιες ποσότητες ανακυκλουμένων στηλών βρίσκονται σε συνεχή αύξηση. Επίσης, η καθής η προσφυγή αναφέρει εκτιμήσεις σχετικά με τις προοπτικές εξαλείψεως για τα επόμενα χρόνια.

— Τέλος, ως προς τους μη φορητούς συσσωρευτές μολύβδου, το ποσοστό ανακυκλώσεως αυτού του τύπου, σταθερό από το 1993, βρίσκεται στο επίπεδο του 85 %.

32. Συμπεραίνοντας, η καθής η προσφυγή καλεί το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι, προκειμένου να επιτύχει τους στόχους του άρθρου 6 της οδηγίας, μπορεί να μην υιοθέτησε προγράμματα με την τυπική έννοια του όρου, εντούτοις, μαζί με τους οικονομικούς φορείς, τους καταναλωτές και τους υπόλοιπους δημόσιους φορείς, έλαβε πολλά μέτρα προς το σκοπό αυτό, ορισμένα από τα οποία αποδείχθησαν ιδιαίτερα αποτελεσματικά. Για τους ανωτέρω λόγους η Γαλλική Δημοκρατία ζητεί από το Δικαστήριο, αφού το τελευταίο κάνει δεκτό ότι η παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το επίμαχο άρθρο της οδηγίας περιορίζεται στο καθαρά τυπικό ζήτημα της μη δημοσιεύσεως προγραμμάτων, καθώς οι επιδιώξεις της οδηγίας έχουν επιτευχθεί ή βρίσκονται στο στάδιο επιτεύξεως, να απορρίψει την προσφυγή της Επιτροπής.

V — Οι απόψεις μου επί της προσφυγής

33. Σύμφωνα με τις αιτιάσεις της Επιτροπής, η Γαλλική Δημοκρατία έχει παραβεί τις

υποχρεώσεις της που απορρέουν από το άρθρο 6 της οδηγίας 91/157. Είναι, επομένως, αναγκαίο να προσδιορισθούν επακριβώς οι υποχρεώσεις αυτές, δεδομένου ότι οι διάδικοι προβάλλουν επ' αυτών διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις.

34. Το Δικαστήριο έχει ήδη προσδιορίσει σε μεγάλο βαθμό αυτές τις υποχρεώσεις στις πρόσφατες αποφάσεις του της 28ης Μαΐου 1998, Επιτροπή κατά Ισπανίας [7], και της 21ης Ιανουαρίου 1999, Επιτροπή κατά Βελγίου [8]. Σε αυτά τα νομολογιακά δεδομένα θα βασισθώ κατά κύριο λόγο, προκειμένου να διερευνήσω αν στην παρούσα υπόθεση η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τη διπλή υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 6 της οδηγίας, ήτοι, αφενός, την υποχρέωση καταρτίσεως προγραμμάτων για την επίτευξη των επιδιώξεων του πρώτου εδαφίου του άρθρου 6 (α) και, αφετέρου, την υποχρέωση γνωστοποιήσεώς τους στην Επιτροπή με βάση τα οριζόμενα στο δεύτερο και τρίτο εδάφιο του ίδιου άρθρου (β).

α) *Η υποχρέωση καταρτίσεως προγραμμάτων*

35. Σύμφωνα με το άρθρο 6, πρώτο εδάφιο της οδηγίας 91/157 τα κράτη μέλη οφείλουν να καταρτίσουν προγράμματα για την επίτευξη των πέντε στόχων που αναφέρονται στο ίδιο εδάφιο.

36. Το Δικαστήριο έκανε δεκτό ότι «από το άρθρο 6 και τη γενική οικονομία της οδηγίας προκύπτει ότι τα διάφορα προβλήματα που τίθενται από ειδικά απόβλητα, όπως οι ηλεκτρικές στήλες και οι συσσωρευτές, πρέπει να επιλυθούν βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι, έστω και αν ορισμένα σε σχέση με τους στόχους της οδηγίας αποτελέσματα επιτεύχθησαν πριν από την εκπνοή της προθεσμίας που αυτή έταξε για την εφαρμογή των προγραμμάτων, τούτο δεν απαλλάσσει ένα κράτος μέλος από την υποχρέωση καταρτίσεως των προβλεπομένων προγραμμάτων» [9].

37. Το Δικαστήριο έχει επισημάνει χαρακτηριστικά ότι τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη δεν πρέπει «να αποτελούν μία

7 — Βλ. απόφαση στην υπόθεση C-298/97 (Συλλογή 1998, σ. I-3301).

8 — Βλ. απόφαση στην υπόθεση C-347/97, μη δημοσιευθείσα ακόμη στη Συλλογή. Σχετικά με την ενλόγω οδηγία, βλ. επίσης τις αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1996, υπόθεση C-303/95, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1996, σ. I-3859) (άρθρο 11 της οδηγίας 91/157/ΕΟΚ — ομολογημένη παράβαση κράτους), της 13ης Νοεμβρίου 1997, υπόθεση C-236/96, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1997, σ. I-6397) και της 29ης Μαΐου 1997, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-282/96 και C-283/96, Επιτροπή κατά Γαλλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 5).

9 — Βλ. την προμνησθείσα στην υποσημείωση 8 απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, υπόθεση C-347/97, σκέψη 18. Όπως είχα παρατηρήσει και στις προτάσεις μου επί της ενλόγω υποθέσεως (σημείο 30) η κρίσιμη οδηγία στοχεύει μεταξύ άλλων στην προστασία του περιβάλλοντος, όπως ρητώς τονίζεται και στο προοίμιό της. Η διασφάλιση του εννόμου αυτού αγαθού εξαρτάται απαραίτητα από την παράλληλη λήψη, αφενός, κανονιστικών μέτρων και, αφετέρου, υλικών ενεργειών· εξαρτάται δε σε μεγάλο βαθμό από τον προγραμματισμό της συνολικής δράσης των εθνικών και κοινοτικών δημοσίων φορέων στους τομείς του περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Με άλλα λόγια, η ανάγκη κατάλληλου προγραμματισμού μέσα από την εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων, στην οποία στοχεύει το άρθρο 6 της οδηγίας, δεν μπορεί να καλύπτεται από την ad hoc δράση των εθνικών αρχών στους αντίστοιχους τομείς τους οποίους θα έπρεπε να αφορά ο προγραμματισμός. Βλ., επίσης, την προμνησθείσα στην υποσημείωση 7 απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-298/97 (σκέψεις 15 και 16), καθώς και τις προτάσεις μου επί της υποθέσεως αυτής (σημείο 11).

σειρά κανονιστικών παρεμβάσεων ή συγκεκριμένων δράσεων μη εχουσών τον χαρακτήρα οργανωμένου και διαρθρωμένου συστήματος στόχων ώστε να μπορούν να θεωρηθούν ως προγράμματα κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 6» [10].

38. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα εθνικά προγράμματα πρέπει να πληρούν τα συγκεκριμένα στοιχεία του «προγράμματος» που προβλέπει το άρθρο 6 της οδηγίας. Έτσι, τα προγράμματα αυτά πρέπει να προβλέπουν «υποχρέωση επανεξετάσεως και τακτικής ενημερώσεως, τουλάχιστον ανά τετραετία», δηλαδή «συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα επανεξετάσεως των προγραμμάτων, βάσει, ιδίως, των τεχνικών προόδων, της οικονομικής καταστάσεως καθώς και της καταστάσεως του περιβάλλοντος» [11].

39. Συναφώς, όπως ανέφερα και στις προτάσεις μου στην προμνησθείσα στην υποσημείωση 8 υπόθεση Επιτροπή κατά Βελγίου, από τη χρήση των όρων «μείωση», «παροχή κινήτρων» και «προώθηση», οι οποίοι απαντώνται στη διατύπωση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 6, και από την καθιέρωση της διαδοχικής εκπονήσεως τετραετών προγραμμάτων, απορρέει ότι δεν υπάρχει ποσοτικό όριο για την τελική πραγμάτωση των συγκεκριμένων επιδιώξεων της οδηγίας. Αντίθετα, καθιερώνεται μία δυναμική διαδικασία συνεχούς ελαχιστοποίησης των επικίνδυνων ουσιών, δηλαδή του υδραργύρου και των βαρέων μετάλλων, έως την οριστική εξάλειψή τους [12].

40. Στην παρούσα υπόθεση είναι προφανές ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν κατήρτισε τα προβλεπόμενα από το άρθρο 6 της οδηγίας προγράμματα. Τα μέτρα που αναφέρει η Γαλλική Δημοκρατία ότι έχουν εκπονηθεί, δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως προγράμματα κατά την έννοια του άρθρου 6 της οδηγίας. Αλλωστε, η ίδια η Γαλλική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ρητώς ότι τα μέτρα που έλαβε, δεν έχουν τη μορφή προγράμματος.

Όντως, τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα δε βασίζονται σε αριθμητικά προσδιορισμένες ενέργειες, ούτε διαθέτουν συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ώστε να χαρακτηριστούν

10 — Βλ. την προμνησθείσα στην υποσημείωση 8 απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, υπόθεση C-347/97, σκέψη 23.

11 — Βλ. την προμνησθείσα στην υποσημείωση 8 απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, υπόθεση C-347/97, σκέψη 20.

12 — Βλ. τις προτάσεις μου στην προμνησθείσα στην υποσημείωση 8 υπόθεση C-347/97, Επιτροπή κατά Βελγίου (σημείο 34).

ως προγράμματα [13]. Εξάλλου, η ίδια η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρει στο υπόμνημα ανταπαντήσεως ότι προέβη σε έρευνα σε βάθος προκειμένου να συγκεντρώσει, τελικά για δύο μόνο από τους πέντε στόχους της οδηγίας, συμπληρωματικά αριθμητικά στοιχεία. Από την αναφορά αυτή προκύπτει ότι δεν επρόκειτο γενικά για μέτρα που βασίζονταν σε αριθμητικά προσδιορισμένες ενέργειες των οποίων τα αποτελέσματα παρακολουθούνταν, ελέγχονταν, επανεξετάζονταν και ενημερώνονταν βάσει χρονοδιαγράμματος, όπως θα απαιτούσε η έννοια του προγράμματος. Σε κάθε περίπτωση, είναι προφανές ότι το σύνολο των μέτρων αυτών αγνοεί τις ειδικές ρυθμίσεις της οδηγίας και δεν ακολουθεί το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα που προβλέπει το άρθρο 6 της οδηγίας, δηλαδή διαδοχή τετραετών προγραμμάτων αρχόμενη από τις 18 Μαρτίου 1993.

41. Επιπλέον, η αναφορά της Γαλλικής Κυβερνήσεως σε μέτρα που πρόκειται να ληφθούν ή βρίσκονται στο στάδιο της εκπονήσεως, εκτός από το γεγονός ότι συνομολογεί τόσο την ανάγκη όσο και την έλλειψη επί του παρόντος τέτοιων μέτρων, δεν μπορεί να θεωρηθεί χρήσιμη για την παρούσα υπόθεση. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ύπαρξη παραβάσεως σε κάθε περίπτωση πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ενώ οι μεταβολές που επήλθαν εν συνεχεία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη [14].

42. Η καθής η προσφυγή αντιτάσσει, παρ' όλ' αυτά, ότι εφόσον οι ενλόγω στόχοι καλύπτονται από τα μέτρα αυτά, η παράλειψη συμμόρφωσης προς το άρθρο 6 της οδηγίας είναι καθαρά τυπικού χαρακτήρα. Αυτό το επιχείρημα, όμως, δεν ευσταθεί. Αφενός, όπως αναφέρθηκε ήδη, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι στόχοι του άρθρου 6 της οδηγίας δεν μπορούν να επιτευχθούν παρά μέσα από τα ειδικώς προβλεπόμενα στο άρθρο αυτό προγράμματα [15]. Αφετέρου, ως προς το περιεχόμενό τους, τα μέτρα που αναφέρει η Γαλλική Κυβέρνηση ότι εκπονήθηκαν για την επίτευξη των πέντε συγκεκριμένων στόχων της οδηγίας, δεν φαίνεται να καθιερώνουν μία συστηματική δυναμική διαδικασία ελαχιστοποιήσεως των επικίνδυνων ουσιών, δηλαδή του υδραργύρου και των βαρέων μετάλλων, έως την οριστική εξάλειψή τους, και, σε κάθε περίπτωση, δεν έχουν επιτύχει την εξάλειψη αυτή, γεγονός που προκύπτει και από τις αναφορές της Γαλλικής Κυβερνήσεως σε μέτρα που — επειδή προφανώς υπάρχει ακόμη ανάγκη λήψεως μέτρων — βρίσκονται στο στάδιο της εκπονήσεως. Εξάλλου, η μη επίτευξη ακόμη όλων των ειδικών στόχων του άρθρου 6 της οδηγίας προκύπτει και από το γεγονός ότι η Γαλλική Κυβέρνηση στις παρατηρήσεις της άλλοτε κάνει λόγο για επίτευξη των στόχων και άλλοτε ζητά να αναγνωρισθεί ότι οι επιδιώξεις του επίμαχου άρθρου καλύπτονται από μέτρα διαφορετικής φύσεως από τα οποία ορισμένα αποδείχθησαν ιδιαίτερα αποτελεσματικά.

13 — Σχετικά με τη σημασία των αριθμητικών στοιχείων και του χρονοδιαγράμματος προκειμένου να κριθεί η κατάρτιση του προσήκοντος προγράμματος, βλ. και την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, υπόθεση C-255/93, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 1994, σ. I-4949, σκέψεις 20 έως 27).

14 — Βλ. ενδεικτικά την απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998, υποθέσεις C-232/95 και C-233/95, Επιτροπή κατά Ελλάδος (Συλλογή 1998, σ. I-3343, σκέψη 38).

15 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 36 έως 38 των προτάσεών μου.

43. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι ορισμένα από τα μέτρα που επικαλέσθηκε η Γαλλική Κυβέρνηση, προκειμένου να υποστηρίξει ότι έχει εκπληρώσει τους στόχους του άρθρου 6 [16], έχουν ληφθεί, όπως αναφέρει και η ίδια [17], από επαγγελματικούς φορείς. Έτσι, παρά τη δράση της ADEME — της οποίας η συμμετοχή περιοριζόταν, όπως αναφέρει και η Γαλλική Κυβέρνηση, στην υλοποίηση ενός αριθμού μόνο από αυτά τα μέτρα —, είναι φανερό ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν είχε λάβει τα απαραίτητα προγράμματα βάσει εσωτερικών συντονιστικών διατάξεων δεσμευτικού χαρακτήρα, όπως απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου [18]. Αυτή η έλλειψη κεντρικής ρυθμίσεως που θα μπορούσε να εξασφαλίσει με νομικά δεσμευτικό τρόπο τον προγραμματισμό των μέτρων σύμφωνα προς τις ειδικές προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 6 της οδηγίας, ουδόλως συνάδει με το σκοπό της οδηγίας, η οποία αναφέρεται, άλλωστε, σε ρητή υποχρέωση των κρατών μελών να καταρτίζουν προγράμματα. Δεδομένου μάλιστα ότι στο προοίμιο της τελευταίας γίνεται λόγος για ανάγκη προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, μέσω καταρτισμού προγραμμάτων και ανακοινώσεων τους στην Επιτροπή, a fortioti αποκλείεται ο κατακερματισμός των συγκεκριμένων εθνικών προγραμμάτων σε πρωτοβουλίες και μέτρα που θα λαμβάνονταν από μη κρατικούς φορείς με διαφορετικό εύρος αρμοδιοτήτων. Όπως έχει γίνει, εξάλλου, δεκτό από το Δικαστήριο, «κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να κατανέμει, όπως εκείνο κρίνει, τις αρμοδιότητες σε εθνικό επίπεδο και να εφαρμόζει τις οδηγίες με μέτρα των περιφερειακών ή τοπικών αρχών. Ωστόσο, αυτή η κατανομή αρμοδιοτήτων δεν μπορεί να το απαλλάξει από την υποχρέωση εξασφαλίσεως της απεριόριστης και ακριβούς μεταφοράς των διατάξεων της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο» [19].

44. Γενικά, δημιουργείται η εντύπωση ότι η Γαλλική Κυβέρνηση, αντί να αμφισβητήσει κατ' ουσίαν τις αιτιάσεις που της προσάπτει η Επιτροπή, επιδιώκει στην πραγματικότητα να τονίσει τις διάφορες πρωτοβουλίες και προσπάθειες που έχουν καταβληθεί στο έδαφος της Γαλλικής Δημοκρατίας σε σχέση με τους ειδικούς στόχους του επίμαχου άρθρου της οδηγίας, έχοντας πλήρη συνείδηση ότι δεν έχουν εκπληρωθεί, ούτε εγκαίρως ούτε κατά τον προσήκοντα τρόπο, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο αυτό.

45. Οι ανωτέρω γενικές παρατηρήσεις αρκούν, κατά τη γνώμη μου, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν συμμορφώθηκε προς την υποχρέωση καταρτίσεως των προγραμμάτων που απορρέει από το άρθρο 6 της οδηγίας, χωρίς να

16 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 20 επ. των προτάσεών μου.

17 — Βλ. χαρακτηριστικά, σημείο 6 του υπομνήματος αντικρούσεως.

18 — Βλ. ενδεικτικά την απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 1986, υπόθεση 239/85, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1986, σ. 3645, σκέψη 7).

19 — Βλ. απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 1991, υπόθεση C-131/88, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1991, σ. I-825, σκέψη 71).

απαιτείται η λεπτομερής ανάλυση των επί μέρους αναφερθέντων μέτρων [20] Ακόμη και αν ελήφθησαν μέτρα με θετικά αποτελέσματα για την επίτευξη των γενικών επιδιώξεων της οδηγίας, τα μέτρα αυτά δεν συνάδουν προς την έννοια του «προγράμματος», όπως αυτή αρύεται από το άρθρο 6 της οδηγίας· συνεπώς, η λήψη των μέτρων αυτών δεν θα μπορούσε να αναπληρώσει την υποχρέωση έγκαιρης κατάρτισης των προγραμμάτων με τους ειδικούς όρους που προβλέπονται από το άρθρο 6 της κρίσιμης οδηγίας.

46. Επιπλέον, σε αντίθεση με ό,τι ισχυρίζεται η καθού η προσφυγή, η διακριτική ευχέρεια που έχει ένα κράτος μέλος ως προς την επιλογή των νομικών μέσων μεταφοράς μιας οδηγίας δεν απαλλάσσει το κράτος αυτό από την υποχρέωση πλήρους μεταφοράς της οδηγίας και δεν μπορεί να οδηγήσει στη μη τήρηση συγκεκριμένων ειδικών υποχρεώσεων, όπως είναι η υποχρέωση λήψεως των συγκεκριμένων προγραμμάτων που προβλέπονται από το άρθρο 6 της επίμαχης οδηγίας.

47. .Συναφώς, η αναφορά της Γαλλικής Κυβερνήσεως στο διάταγμα (αρ. 97 1328, της 30ής Δεκεμβρίου 1997) μεταφοράς της οδηγίας, το οποίο εκδόθηκε εκτός των προθεσμιών που ορίσθησαν από την οδηγία και από την αιτιολογημένη γνώμη, δεν έχει σημασία για την παρούσα υπόθεση, η οποία αφορά στην ειδική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 6 της οδηγίας και όχι στη γενική υποχρέωση μεταφοράς της οδηγίας

20 — Όλως επικουρικώς θα μποδούσαν να αναφερθούν τα ακόλουθα για κάθε σύνολο μέτρων ξεχωριστά:

1. Σχετικά με τα μέτρα που αφορούν στον πρώτο από τους στόχους του άρθρου 6 της οδηγίας, όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, πρώτον, ακόμη και μετά τα στοιχεία που επικαλέσθηκε η Γαλλική Κυβέρνηση στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, δεν προκύπτει ότι πρόκειται για προγράμματα υπό την έννοια και συμφώνως προς το χρονοδιάγραμμα που προβλέπει το επίμαχο άρθρο 6 της οδηγίας· δεύτερον, προβλέπονται μόνο για ορισμένη κατηγορία ηλεκτρικών στηλών, ενώ η οδηγία ορίζει ότι έπρεπε να ληφούν μέτρα και για τους συσσωρευτές· τρίτον, πράγματι ένα απλό αίτημα των κατασκευαστών να απαγορευθεί η διάθεση στο εμπόριο ορισμένων ηλεκτρικών στηλών δε συνιστά πρόγραμμα κατά την έννοια που προαναφέρθηκε· τέταρτον, το αναφερόμενο σχέδιο παρατάσεως της ζωής των μπαταριών μολύβδου — του οποίου οι όροι και το χρονοδιάγραμμα δεν διευκρινίσθηκαν — φαίνεται να έχει ως στόχο πρωτίστως τη μείωση της ροής των χρησιμοποιημένων μπαταριών, πράγμα που δεν συνάδει με τον πρώτο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας.

2. Σε ό,τι αφορά στα μέτρα που αναφέρονται σχετικά με το δεύτερο στόχο της οδηγίας, δεν προκύπτει ότι η αναφερόμενη «εκστρατεία» έχει τη μορφή προσήκοντος προγράμματος, ενώ ο στόχος της, δηλαδή η επισήμανση της περιεκτικότητας σε βαρέα μέταλλα, φαίνεται πράγματι να ανήκει, όπως αναφέρει και η Επιτροπή στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4. παράγραφος 2, της οδηγίας.

3. Τα μέτρα που αναφέρεται ότι εξυπηρετούν την τρίτη επιδίωξη του άρθρου 6, φαίνεται να αποτελούν ένα σύνολο μεμονωμένων πρωτοβουλιών, χωρίς τον απαραίτητο ποσοτικό σχεδιασμό και το χρονοδιάγραμμα που απαιτεί η έννοια του προγράμματος. Εξάλλου, όπως παρατηρεί και η Επιτροπή, η χωριστή συλλογή που αναφέρεται ότι πραγματοποιείται από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως αποτελεί δραστηριότητα που εντάσσεται στο περιεχόμενο του áqhqot 7 sgz odgcíaz rúluxma le so opoío: « 1.Sa jqásg lékg leqilmoúm jai cia sgm aposekerlasiĵñ oqcâmxrg sgz vxqirsñz rtkkocñz jai sgz euaqlocñz emdevolémxz, rtrsñlasoz eccúgrgz epirsqouñz (...) ».

4. Σε ό,τι αφορά στις ομάδες προβληματισμού που επικαλείται η Γαλλική Κυβέρνηση προκειμένου να υποστηρίξει ότι έχουν ληφθεί μέτρα για την κάλυψη του τέταρτου στόχου του άρθρου 6 της οδηγίας, η Επιτροπή ορθώς επισημαίνει, αφενός, ότι μόνο έμμεσα η δράση αυτών των ομάδων σχετίζεται με τους στόχους της οδηγίας και, αφετέρου, ότι η δεύτερη ομάδα προβληματισμού άρχισε να εργάζεται τέσσερα περίπου έτη μετά από την εκπνοή της προθεσμίας που θέτει η οδηγία. Εξάλλου, οι δύο αυτές ομάδες προβληματισμού δεν καλύπτουν με τη δράση τους παρά ένα περιορισμένο τμήμα του αντικειμένου ερευνών που αναφέρονται στον τέταρτο στόχο του άρθρου 6 της οδηγίας. Τέλος, η δημιουργία ενός οργανισμού διαχειρίσεως της συλλογής και εξάλειψης των φορητών συσσωρευτών, στην οποία κατέληξε η δράση της ομάδος προβληματισμού που άρχισε να λειτουργεί το 1992 και η οποία αναφέρεται στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, δεν νομίζω ότι ικανοποιεί το εύρος του ενλόγω στόχου της οδηγίας.

5. Ως προς τα μέτρα που αναφέρονται στην επίτευξη του πέμπτου στόχου του άρθρου 6 της οδηγίας, αξίζει να σημειωθεί πως, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι είχαν ή έχουν θετικά αποτελέσματα, δεν προκύπτει από τα στοιχεία που επικαλείται η Γαλλική Κυβέρνηση ότι συνιστούν μέτρα που συντονίζονται στο πλαίσιο των ειδικών προγραμμάτων που προβλέπονται από το άρθρο 6 της οδηγίας. Για παράδειγμα, τα μέτρα οικονομικής ενισχύσεως που αναφέρονται, δεν σημαίνουν αναγκαστικά ότι υφίστανται και το κατάλληλο πρόγραμμα χωριστής διαθέσεως. Εξάλλου, η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρεται σε μέτρα τον οποίων η εφαρμογή πρόκειται να αρχίσει και σε επιδιώξεις που πρόκειται να επιτευχθούν δυνάμει ενός προσεχούς κανονιστικού πλαισίου, επιχείρημα που δεν μπορεί να δικαιολογήσει την παράλειψη έγκαιρης καταρτίσεως των απαιτούμενων προγραμμάτων στο παρελθόν.

που προβλέπει το άρθρο 11 της τελευταίας [21]. Όπως έχει κρίνει, άλλωστε, το Δικαστήριο, «ένα κράτος δεν μπορεί να επικαλεστεί το γεγονός ότι δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό του δίκαιο προκειμένου να αντικρούσει την εξέταση από το Δικαστήριο αιτήσεως διώκουσας την αναγνώριση της μη τηρήσεως ειδικής υποχρεώσεως απορρέουσας από την οδηγία αυτή» [22]. Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται διατάξεις, την ακολουθούμενη πρακτική ή καταστάσεις της εσωτερικής έννομης τάξης του για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που έχει ορίσει μία οδηγία [23].

48. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Γαλλική Κυβέρνηση, μη λαμβάνοντας εντός της ταχθείσης από την οδηγία προθεσμίας — ούτε άλλωστε εντός της προθεσμίας που τέθηκε στην αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής — όλα τα μέτρα που ήσαν αναγκαία για τη συμμόρφωση της προς το άρθρο 6 της οδηγίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο αυτό και, επομένως, η προσφυγή της Επιτροπής ως προς το σημείο αυτό πρέπει να κριθεί βάσιμη [24].

β) *Η υποχρέωση γνωστοποιήσεως των προγραμμάτων*

49. Σύμφωνα με το άρθρο 6, δεύτερο εδάφιο της οδηγίας 91/157, τα κράτη μέλη ήσαν υποχρεωμένα να γνωστοποιήσουν στην Επιτροπή, μέχρι την 17η Σεπτεμβρίου 1992, τα καταρτισθέντα, κατ' εφαρμογήν του πρώτου εδαφίου, προγράμματα με ισχύ τεσσάρων ετών που αρχίζουν από τις 18 Μαρτίου 1993· στη συνέχεια, όφειλαν να γνωστοποιήσουν σε κατάλληλο χρόνο όλα τα τροποποιημένα προγράμματα.

50. Εν προκειμένω, είναι προφανές ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν γνωστοποίησε τα απαραίτητα προγράμματα ούτε εντός της προθεσμίας που τάσσει η οδηγία, ούτε εντός της προθεσμίας που έθεσε η αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής.

Όπως αναφέρει η τελευταία και δεν αμφισβητείται από την καθής η προσφυγή, όλα τα μέτρα τα οποία θεωρούνται από τη Γαλλική Κυβέρνηση ότι συντελούν στην επίτευξη των επιδιώξεων του άρθρου 6 της οδηγίας, γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή με το υπόμνημα αντικρούσεως. Προηγουμένως, είχε γίνει μόνο η ανακοίνωση — αρχικά του σχεδίου και κατόπιν του τελικού κειμένου — ενός διατάγματος μεταφοράς της οδηγίας (διάταγμα αρ. 97 1328), το οποίο εκδόθηκε (30 Δεκεμβρίου 1997) και γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή (20 Ιανουαρίου 1998) επίσης εκτός των ανωτέρω προθεσμιών.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι η παράλειψη γνωστοποιήσεως των προγραμμάτων αναγνωρίζεται a fortiori από τον ίδιο τον ισχυρισμό της Γαλλικής Κυβερνήσεως, σύμφωνα με τον οποίο η παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το επίμαχο άρθρο της οδηγίας, περιορίζεται στο καθαρά τυπικό ζήτημα της μη δημοσιεύσεως προγραμμάτων.

21 — Σχετικά με την τελευταία αυτή υποχρέωση, πρβλ. ανωτέρω, σημείο 28 και υποσημείωση 5 των προτάσεών μου.

22 — Βλ. απόφαση της 11ης Αυγούστου 1995, υπόθεση C-431/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1995, σ. I-2189, σκέψη 23).

23 — Βλ. ενδεικτικά την απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 1998, C-135/96, Επιτροπή κατά Ελλάδος (Συλλογή 1998, σ. I-823, σκέψη 8) και την προμνησθείσα στην υποσημείωση 7 απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-298/97, σκέψη 14).

24 — Βλ., ενδεικτικά την απόφαση της 20ής Μαρτίου 1997, υπόθεση C-294/96, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1997, σ. I-1781), και την προμνησθείσα στην υποσημείωση 13 απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας (σκέψη 29).

51. Τέλος, εφόσον η Γαλλική Δημοκρατία δεν ακολούθησε τον ανά τετραετία τουλάχιστον προγραμματισμό που προβλέπεται στο άρθρο 6, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας, ούτε γνωστοποίησε εγκαίρως τα μέτρα που ισχυρίζεται ότι έλαβε ενόψει των προγραμμάτων που προβλέπονται, δεν έγινε — ούτε και θα μπορούσε άλλωστε να γίνει — γνωστοποίηση τροποποιημένων και ενημερωμένων προγραμμάτων κατά τους ορισμούς του εδαφίου αυτού.

52. Έτσι, συνάγεται από τα ανωτέρω ότι η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη την υποχρέωση γνωστοποίησης που απορρέει από το δεύτερο και τρίτο εδάφιο του άρθρου 6 της οδηγίας 91/157.

53. Η υποχρέωση δε αυτή δεν είναι τυπική, αλλά ουσιώδης, στο μέτρο που, αφενός, αποτελεί από μόνη της ιδιαίτερη υποχρέωση που προβλέπεται ρητώς από το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 6 της οδηγίας, και, αφετέρου, επιτρέπει τον έλεγχο των εθνικών μέτρων από την Επιτροπή. Όπως έκρινε, εξάλλου, το Δικαστήριο στην υπόθεση Επιτροπή κατά Βελγίου, «είναι σημαντικό τα κράτη μέλη που έχουν αναλάβει μία τέτοια υποχρέωση να γνωστοποιούν στην Επιτροπή τις δράσεις που προτίθενται να προγραμματίσουν ή να ασκήσουν στους οικείους τομείς. Πράγματι, μόνο ενόψει αυτών των αριθμητικών και χρονολογικών δεδομένων θα μπορέσει η Επιτροπή, στη συνέχεια, να εκτιμήσει αν τα προβλεπόμενα κατ' εφαρμογήν της οδηγίας μέτρα συντελούν πράγματι στην υλοποίηση των προγραμμάτων που αποσκοπούν στην επίτευξη των στόχων της οδηγίας» [25].

54. Από τα ανωτέρω προκύπτει, λοιπόν, ότι η Γαλλική Δημοκρατία, γνωστοποιώντας καθυστερημένα, όπως και η ίδια παραδέχεται, τα μέτρα που έλαβε, και, a fortiori, μη γνωστοποιώντας τα προβλεπόμενα από το άρθρο 6 προγράμματα, παρέβη, και μόνο για το λόγο αυτό, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 6 της οδηγίας 91/157/ ΕΟΚ.

55. Όπως υποστήριξα και στις προτάσεις μου στην προμνησθείσα στην υποσημείωση 8 υπόθεση Επιτροπή κατά Βελγίου, φρονώ ότι η γενική οικονομία του άρθρου 6 της οδηγίας επιβάλλει με τρόπο άρρηκτο την κατάρτιση και τη γνωστοποίηση των προβλεπομένων προγραμμάτων ως ενιαία υποχρέωση [26]. Εν

25 — Βλ. την προμνησθείσα στην υποσημείωση 8 απόφαση στην υπόθεση C-347/97, σκέψη 17. Όπως ανέφερα και στις προτάσεις μου επί της ενλόγω υποθέσεως (σημεία 46 έως 48), η γνωστοποίηση των προγραμμάτων έχει άμεσες και σημαντικές συνέπειες ως προς την αποτελεσματική εφαρμογή των ουσιαστικών υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 6 της οδηγίας. Η κρίσιμη οδηγία ελήφθη δυνάμει του άρθρου 100 Α της Συνθήκης ΕΚ, επιδιώκει δηλαδή την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες έχουν άμεση επίπτωση στην εγκαθίδρυση ή τη λειτουργία της κοινής αγοράς. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται και στο προοίμιο της οδηγίας, η προσέγγιση των νομοθεσιών απαιτείται διότι «οποιαδήποτε διαφορά των νομοθετικών ή διοικητικών μέτρων που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη ενδέχεται να δημιουργήσει εμπόδια στις κοινοτικές συναλλαγές και στρέβλωση του ανταγωνισμού και να έχει ως εκ τούτου άμεση επίπτωση στη δημιουργία και λειτουργία της κοινής αγοράς». Για το λόγο αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία ο έλεγχος των προγραμμάτων, μέτρων και λοιπών ενεργειών των εθνικών αρχών στο ρυθμιζόμενο από την οδηγία τομέα. Για να καταστεί εφικτός αυτός ο έλεγχος πρέπει όχι μόνο να καταρτισθούν τα προγράμματα που αναφέρονται στο άρθρο 6 της οδηγίας, αλλά και να γνωστοποιηθούν τα προγράμματα αυτά στην Επιτροπή. Επομένως, οι συγκεκριμένες υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 6 της οδηγίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτονται για όσο διάστημα η εθνική δράση παραμένει άγνωστη στην Επιτροπή.

26 — Βλ. σημεία 28 και 46 των προτάσεών μου επί της προμνησθείσας στην υποσημείωση 8 υποθέσεως C-347/97.

προκειμένω, αν γίνει δεκτή αυτή η ερμηνευτική οδός περί υπάρξεως μιας ενιαίας υποχρεώσεως καταρτίσεως και γνωστοποιήσεως των απαραίτητων μέτρων, τότε, από τη στιγμή που το Δικαστήριο διαπιστώσει την παράβαση της υποχρεώσεως της Γαλλικής Δημοκρατίας να γνωστοποιήσει τα μέτρα που έλαβε, και a fortiori τα προγράμματα που προβλέπει το άρθρο 6 της οδηγίας, θα δύναται να θεωρήσει θεμελιωμένη την παράλειψη συμμόρφωσης προς το άρθρο αυτό, χωρίς να χρειάζεται να εξετάσει επιπλέον αν τα μέτρα που έλαβε το ενλόγω κράτος μέλος πληρούν τα υπόλοιπα στοιχεία του άρθρου 6 της οδηγίας.

VI — **Πρόταση**

56. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο:

« 1) να αναγνωρίσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6 της οδηγίας 91/157/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991, για τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές που περιέχουν ορισμένες επικίνδυνες ουσίες·

2) να καταδικάσει, σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2 του Κανονισμού Διαδικασίας, τη Γαλλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.»